

MATURITNÝ OKRUH 15

VETY PODĽA ČLENITOSTI

a/ dvojčlenná veta = obsahuje podmet a prísudok

- úplná dvojčlenná veta (vyjadrený podmet)   *Tomáš nechcel ísť do obchodu.*

- neúplná dvojčlenná veta (nevyjadrený podmet)   *Nechcel ísť do obchodu.*

Jadro dvojčlennej vety sa volá **prisudzovací sklad** – podmet + prísudok.

b/ jednočlenná veta = neobsahuje podmet a prísudok, iba vetný základ

Jednočlennými vetami pomenúvame prírodné javy a úkazy, fyzické a duševné stavy, názvy, výkriky, prejavy citov a pocitov, nápisy, príkazy a zákazy.

- slovesná jednočlenná veta (vetný základ = sloveso)

Sneží.

Blýska sa.

Zle sa mu spalo.

Nechce sa mi vstávať.

Pichlo ma v boku.

- neslovesná jednočlenná veta (vetný základ = podstatné meno, príslovka, citoslovce, prídavné meno, častica)

Mestský úrad.

Joj!

Výborne.

Prísne tajné!

Lekáreň.

Mami!

Jadro jednočlennej vety sa volá **vetný základ**.

POZNÁMKA: Teórie je v tejto časti maturitného okruhu pomenej, pretože ide skôr o učivo, pri ktorom ukážete, ako ho ovládáte v praxi.

SLOVENSKÁ MEDZIVOJNOVÁ POÉZIA

- od roku 1918 **sa mení dovtedajšia funkcia literatúry** (bola „hovorcom národa“, suplovala neexistujúce kultúrne centrá) a **začína sa viac zameriavať „na seba“** (nové témy, experimenty, avantgardy)

- v slovenskej poézii: na jednej strane **snaha nadväzovať na staršiu literárnu tradíciu** (štúrovci, Vajanský, Hviezdoslav), na strane druhej **ísť v Kraskových stopách** a tak priblížiť slovenskú poéziu moderným európskym smerom

NEOSYMBOLIZMUS (*dolorizmus*)

dolorizmus: poézia smútku, pesimizmu a bolesti

neosymbolizmus: nadväzuje na prekliatych básnikov, Kraska a Byrona

EMIL BOLESLAV LUKÁČ

- **časté paradoxy**, pre Lukáčove verše je typické **hlbavé uvažovanie**, autor chce **trpieť za ostatných**, štylizuje sa do polohy trpiteľa, **vyžíva sa v tom, keď ho niekto trápi**, môže nad tým uvažovať

básnická zbierka ***Dunaj a Seina*** (autor študoval v Paríži na Sorbonne)

porovnáva domov (rodná dedina, pozitíva: istota, mier, láska) s **cudzinou** (mesto Paríž, negatíva: zlo, samota)

báseň ***Taedium urbis !!!*** (*Hnus z mesta*) ---> vo forme sonetu poukazuje na nástrahy, ktoré číhajú v mestách v kontraste s pokojom domoviny

básnická zbierka ***O láske neláskavej*** ---> monotematická **zbierka založená na paradoxe**, už **názov je oxymoron**, v prvých básňach **ironizuje sľub vernosti**, nechce sa pútať k jednej osobe, **sloboda je dôležitejšia**

báseň ***Paradoxon !!!*** (odmietanie bezproblémovej lásky, lyrický subjekt požaduje od svojej milej chlad: *Buď ku mne trochu ľahostajná a trochu chladná, takto je láska pripokojná a prisúladná.*)

VITALIZMUS (*senzualizmus*)

- smer vznikol ako **reakcia na skončenie 1. svetovej vojny** ---> mali by sme si vážiť každodenných maličkostí, nevracať sa do minulosti

znaky: **optimizmus**, **senzualizmus** (vnímanie všetkými zmyslami), **avanturizmus** (túžba po dobrodružstve)

témy: **žena, láska, krása, mladosť**

JÁN SMREK

- **protiklad k Beniakovmu dolorizmu**

básnická zbierka ***Odsúdený k večitej žizni*** (symbolizmus, pesimizmus) ---> smútok z ťažkého detstva, z čias vojny, ale básňou *Dnes milujem svoj deň* prechádza k vitalizmu (radosť, optimizmus)

básnická zbierka a zároveň rovnomenná báseň ***Cválajúce dni !!!*** ---> zbierka je polytematická, oslavuje život, pohyb a premeny, v básňach dominuje optimizmus, radosť zo života, pozitívne myšlienky

v básni *Cválajúce dni* vyjadruje **pocity mladej generácie v novej dobe**

- autor píše aj v 1. os. pl.: *my mladí, jarí šarvanci*, čím splýva s mladou generáciou, je ich súčasťou
- typický je pre nich pohyb, let, zmena prostredia (*preskakujú oceán, ženú sa krkolomným cvalom, chcú preletieť*), patrí im celý svet
- počas vojny sa stretli so smrťou a uvedomujú si, že život majú len jeden, a preto ho musia žiť intenzívne (*sme celým dúškom živi*)
- chcú žiť aktívne, chcú vykonávať určitú činnosť, sú optimisti, aj keď im môže hroziť určité riziko (*nemôžeme znáť, či nespadneme a nezlomíme väz*)

POETIZMUS

LACO NOVOMESKÝ

- svojou poéziou sa snaží **slúžiť človeku, pomáhať mu pochopiť svet, empatický k nižším vrstvám**
- ako **výstavbový princíp** využíva **geometrickosť**

básnická zbierka *Nedeľňa* ---> obhajuje **právo na šťastie aj pre obyčajných a chudobných ľudí**, autor sa pozerá na svet očami slúžky, prostitútky, na ktorú nečaká láska, ale pohlavná choroba, chlapca, ktorý má tuberkulózu a nenávidí súcť

básnická zbierka *Romboid !!!* ---> **nespravodlivý, pokrivený svet** (romboid) ↔ **detstvo** (kruh), podobne ako český básnik Jiří Wolker **oživuje veci**, opäť sa nevyhýba analýzam **ľudí, ktorí sa ocitli na okraji spoločnosti**

BONUS: *K ústnej časti vedieť aspoň základné znaky týchto dvoch smerov, podstatné je ale ovládať to nad!*

KATOLÍCKA MODERNA 1932 - 1948

"Báseň môže nahradiť modlitbu."

- tvorba vychádzala z **tradície náboženskej a duchovnej poézie** (*Proglas*, legendy o svätých, náboženské spevníky, mravoučná poézia Hugolína Gavloviča, atď.) a **sledovala aj moderné básnické smery** (poetizmus, symbolizmus, vitalizmus, nadrealizmus)

hlavné myšlienky a motívy katolíckej moderny: **osobné spovede básnikov, kňazská profesia, cesty a putovania, motív ženy, motív svetla a tmy, téma zeme, domova, vlasti a raja**

NADREALIZMUS 1935 - 1948

- oneskorená **forma francúzskeho surrealizmu**, nadrealisti odmietali a kritizovali väčšinu skorších básnikov, **tvorba na základe metódy psychického automatizmu** (činnosť umelcovej psychiky bez kontroly rozumu)
- **texty** sú prevažne **polytematické**, najčastejším básnickým útvarom je **pásmo**, používa sa **voľný verš bez interpunkcie**
- **genitívna metafora** (nože výčítiek, prepadlisko snov)
- **katastrofizmus** (apokalyptické vízie, motívy smrti a opustenosti), autori chcú **šokovať**